

І.І. Суховетрук,
здобувач ДНДІ МВС України

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті аналізуються теоретичні підходи до дослідження правового статусу правоохоронного органу – суб'єкта адміністративно-юрисдикційної діяльності. Визначається сутність, зміст, структура та значення правового статусу правоохоронних органів. Акцентується увага на повноваженнях та компетенції цих органів, що визначають особливості їх правового статусу як суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності. Дається характеристика структурних елементів правового статусу цих органів.

Ключові слова: правовий статус, правоохоронний орган, правосуб'єктність, компетенція, повноваження, функції, завдання, адміністративно-юрисдикційна діяльність.

В статье анализируются теоретические подходы к исследованию правового статуса правоохранительного органа – субъекта административно-юрисдикционной деятельности. Определяется сущность, содержание, структура и значение правового статуса правоохранительных органов. Акцентируется внимание на полномочиях и компетенции этих органов, определяющих особенности их правового статуса как субъектов административно-юрисдикционной деятельности. Дается характеристика структурных элементов правового статуса этих органов.

Ключевые слова: правовой статус, правоохранительный орган, правосубъектность, компетенция, полномочия, функции, задачи, административно-юрисдикционная деятельность.

Paper analyzes theoretical approaches to the study of the legal status of law enforcement bodies of administrative-jurisdictional activity. The nature, content, structure and value of the legal status of these bodies are determined. Attention is focused on powers and competences of the law enforcement agencies that determine the characteristics of the legal status of administrative-jurisdictional activity. The structural elements of the legal status of these bodies are described.

Keywords: legal status, law enforcement, legal competence, powers, functions, tasks, administrative and jurisdictional activity.

Комплексне дослідження адміністративно-правових проваджень, що здійснюються правоохоронними органами України, зумовлює необхідність визначення і детального аналізу правового статусу правоохоронних органів як суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності, з'ясування змісту всіх елементів цього статусу, а також проблем його реалізації, і на підставі цього сформулювати пропозиції з метою вдосконалення нормативно-правової основи адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів в інтересах забезпечення законності та правопорядку, захисту прав і свобод громадян.

Питання правового статусу правоохоронних органів були предметом дослідження багатьох вчених, проте проблеми визначення правового статусу

правоохоронних органів як суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності залишаються актуальними і сьогодні, у зв'язку із невирішеністю низки теоретичних та практичних питань у цій сфері. З огляду на це, мета статті полягає в тому, щоб на основі комплексного підходу та з урахуванням праць вітчизняних учених у галузі наук адміністративно-правового і державно-управлінського характеру здійснити аналіз понять “статус”, “правовий статус”, визначити сутність, зміст, структуру та значення правового статусу правоохоронного органу як суб'єкта адміністративно-юрисдикційної діяльності, розробити й сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо його вдосконалення та покращання.

У Конституції України поняття “правоохоронні органи” вживається лише один раз у ч. 3 ст. 17, де зазначається, що “забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом” [1]. Тобто поняття “правоохоронні органи”, їх компетенція, правовий статус повинні бути визначені в законах. Проте в жодному нормативно-правовому акті немає визначення поняття “правоохоронні органи”. А більшість науковців у разі необхідності визначення правоохоронного органу виходять з положення ст. 2 Закону України “Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів”, адже це фактично єдиний нормативно-правовий акт, у якому визначено перелік правоохоронних органів, до них, зокрема, належать: “органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції” [2].

Як бачимо, перелік органів, які належать до правоохоронних, зважаючи на зазначену норму названого закону, залишився відкритим, оскільки остаточно визначити “інші органи”, які здійснюють правоохоронні або правозастосовні функції неможливо. Як у нормативно-правових актах відсутні визначення понять “правоохоронні функції”, “правозастосовні функції”, так і в юридичній літературі немає єдиного підходу до їх визначення, науковці не мають єдиної концепції щодо критеріїв ідентифікації таких органів. Крім того, треба зауважити, що застосування законодавцем сполучника “або” в зазначеній вище нормі закону свідчить про те, що правозастосовну діяльність не можна вважати правоохоронною, і, відповідно, до правоохоронних органів можуть належати також й органи, які не виконують правоохоронних функцій. Позаяк правозастосовна функція полягає в застосуванні норм законів і вона є загальною функцією усіх органів державної влади. Таким чином, можна підсумувати, що наведене в Законі України “Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів” визначення позбавлене необхідних індивідуальних ознак, а тому склад правоохоронних органів залишається невизначеним. Так само відповідно до Закону України “Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією та правоохоронними органами України”, де у ст. 1 наведене визначення поняття правоохоронних органів, до них належать “державні органи, які відповідно до законодавства здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції” [3]. Як бачимо, поняття “правоохоронні органи” чинним законодавством України належним чином не визначено, немає чіткого переліку органів, які виконують правоохоронні функції, у зв'язку з цим, склад і компетенція правоохоронних органів неприпустимо розширюються.

У юридичній науці вирішення проблеми визначення поняття “правоохоронні органи” деякі науковці вбачають у вирішенні питання про те, які саме функції державних органів можна визнавати правоохоронними. Водночас, як слушно зауважує П. Хамула, відправною точкою у пошуку відповіді на поставлене питання, безумовно, має бути розуміння правоохоронної форми виконання функцій держави як сукупності дій, спрямованих на захист інтересів особи, держави та суспільства від протиправних посягань. Разом з тим, визначення правоохоронних органів як органів, діяльність яких (або основна її частина) спрямована на реалізацію правоохоронної функції держави, залишає занадто широкий простір для інтерпретації [4, с. 29].

Окремі питання реалізації правоохоронної функції держави розглядали у своїх працях такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: В. Авер'янов, Ю. Аврутин, С. Алфьоров, О. Артем'єв, В. Атаманчук, О. Бандурка, Р. Баранник, Є. Бараш, Д. Бахрах, Ю. Битяк, В. Бевзенко, О. Безпалова, А. Берлач, А. Борко, М. Вербенський, І. Голосніченко, С. Гусаров, К. Гуценко, С. Денисюк, І. Зозуля, Т. Коломоець, В. Колпаков, А. Комзюк, А. Куліш, Я. Лазур, О. Миколенко, О. Музичук, О. Негодченко, В. Олефір, П. Онопенко, О. Синявська, О. Скакун, Н. Скрипченко, С. Стеценко, В. Сухонос, В. Тацій, П. Фатєєв, І. Шопіна, Ю. Шемшученко та ін. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць та досліджень цієї проблематики, усталений доктринальний підхід до розуміння сутності й поняття правоохоронних органів, який дозволив би визначити перелік правоохоронних органів і встановити їх місце в системі органів держави, в юридичній літературі відсутній.

Як свідчить аналіз наявних у літературі підходів до визначення поняття “правоохоронні органи”, деякі науковці під правоохоронними органами розуміють установи та організації держави, основним завданням яких є забезпечення законності, боротьба зі злочинністю та іншими правопорушеннями. З позиції інших – це державні органи, основним (або головним) предметом діяльності яких є законодавчо визначені функції або завдання з охорони права, відновлення порушеного права або організація виконання покарання, захист національної (державної) безпеки, підтримання правопорядку, забезпечення стану законності. На думку третіх – це державні органи, виконання якими однієї чи кількох правоохоронних функцій є визначальними у їх діяльності під час суспільного розподілу праці в галузі державного управління.

Від правоохоронних органів потрібно відрізнити державні органи, які виконують окремі правоохоронні функції. І як слушно зауважує Т. Момотенко, за своєю суттю визначальним у їх діяльності є виконання інших, не правоохоронних функцій, тому їх слід віднести до контролюючих органів [5, с. 130].

Таким чином, беручи до уваги наведені в юридичній літературі підходи до визначення поняття “правоохоронний орган”, можна зробити висновок, що віднесення того чи іншого органу до правоохоронного має здійснюватися з огляду на його соціальне призначення, мету діяльності, місце в державному механізмі, виконання функцій та завдань щодо забезпечення реалізації прав і свобод людини й громадянина, охорони і захисту їх прав та свобод, додержання законності й правопорядку в державі. На нашу думку, під правоохоронним органом слід розуміти державний орган, який утворено з метою підтримання правопорядку в державі та наділено компетенцією щодо охорони, захисту і відновлення порушених прав та свобод громадян, а також інтересів суспільства й держави через застосування примусу.

Переходячи до розгляду правового статусу правоохоронних органів, слід зауважити, що в юридичній літературі поняттю “правовий статус” приділяється

досить велика увага. Проте відсутнє єдине уявлення про зміст і структуру цієї категорії.

Слово “status” у перекладі з латинської означає положення, стан кого-небудь або чого-небудь, а також “становище”; позначаючи у своєму первісному значенні й загальне становище окремої особи (особистості) в суспільстві, і сукупність усіх (або частини) її юридичних прав та обов’язків [6, с. 300].

У юридичній літературі поняття “status” досліджується переважно в окремих своїх проявах, пов’язаних, насамперед, із різними їх носіями. Загальний правовий статус передусім пов’язують із фізичною особою, державою, державним органом, службовцем, юридичною особою, власником тощо, тобто з суб’єктами, що можуть виступати суб’єктами різних галузевих правовідносин, зберігаючи властиві їм загальні риси в різних галузевих правовідносинах, і які враховуються положеннями всіх галузей права. У свою чергу, правовий статус як комплексна, інтегративна категорія відображає взаємовідносини особистості в суспільстві, громадянина і держави, посадової особи і держави, інші соціальні зв’язки. На відміну від правового статусу людини, правовий статус державного органу похідний, основою його є природна свобода людини. Органи держави постають лише як інструменти для народу, який здійснює свою суверенну владу. Правовий статус є засобом не особистості, а держави, яка через визначення статусу задає вихідну правову позицію; статус є фіксованою моделлю інтересів особистості. Особливо шкідливе і недопустиме є наділення посадових осіб непередбаченими законом повноваженнями, довільне розширення функцій, що порушує їх офіційний статус і свідчить про правовий нігілізм. Правовий статус не може бути юридично нечітким, аморфним, розмитим, оскільки це призведе до порушення законності, прав інших суб’єктів [7, с. 34, 36].

В. Корельський під правовим статусом пропонує розуміти багатоаспектну категорію, яка: а) має загальний, універсальний характер, включає статуси різних суб’єктів правовідносин: держави, суспільства, особи тощо; б) відображає індивідуальні особливості суб’єктів і реальне положення їх у системі багатоманітних суспільних відносин; в) не може бути реалізовано без обов’язків, що кореспондуються правам, без юридичної відповідальності в необхідних випадках, без правових гарантій; г) визначає права і обов’язки суб’єктів у системному вигляді, що дає змогу здійснити порівняльний аналіз статусів різних суб’єктів для відкриття нових шляхів для їх удосконалення [8, с. 549].

Основою змісту правового статусу кожного державного органу, як зазначає В. Авер’янов, є компетенція, яка доповнюється такими важливими елементами, як завдання, функції, характер взаємозв’язків з іншими органами, місце в ієрархічній структурі органів виконавчої влади, порядок вирішення установчих і кадрових питань тощо [9, с. 247].

Якщо брати за основу поширену серед теоретиків позицію, що категорія “правовий статус” складається з таких основних елементів, як: завдання, функції, цілі, компетенція, відповідальність, порядок формування та процедури діяльності, то під правовим статусом правоохоронних органів доцільно розуміти правове положення кожного конкретного правоохоронного органу у системі державних органів, зумовлене завданнями, функціями та повноваженнями, а також особливостями юридичної відповідальності, що врегульовані чинним законодавством.

Далі необхідно зупинитися на розгляді структури правового статусу правоохоронних органів як суб’єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності.

Найбільш детально елементи правового статусу державного органу розкрив Б. Лазарєв, який наголошував, що з’ясування правового статусу будь-якого

державного органу передбачає відповіді на питання: “<...>до якого виду органів він належить за головним змістом своєї діяльності: орган державної влади, орган державного управління, суд, орган прокуратури<...> чи арбітраж; <...>хто цей орган засновує, створює, хто формує (обирає, призначає тощо) його керівний та весь особовий склад; кому орган підпорядковується, звітує, підконтрольний, піднаглядний і перед ким відповідальний; хто має право скасовувати, призупиняти, змінювати чи оскаржувати його акти; яка компетенція даного органу; <...>хто йому підзвітний, підконтрольний, чиї акти він сам може скасовувати, змінювати, призупиняти, оскаржувати тощо; яка юридична сила актів даного органу, які офіційні їх найменування; якими державними символами орган може користуватися (герб, прапор тощо); які джерела фінансування даного органу (державний або місцевий бюджет, відрахування від підлеглих підприємств, госпрозрахункові кошти); чи має орган права юридичної особи” [10, с. 248–249].

Т. Мінка та І. Васильєв виділяють цільовий, структурно-організаційний та компетенційний блоки. До цільового блоку, на їх думку, належить мета діяльності органу. Організаційний блок включає такі елементи: структуру органу, схему організаційного підпорядкування структурних одиниць, схему розподілу завдань, функцій кожного структурного підрозділу, тобто порядок формування системи і структури, процедури діяльності структурних підрозділів, форми й методи діяльності. Компетенційний блок включає в себе такі елементи, як завдання, функції, права та обов'язки, а також відповідальність [11, с. 10].

Однак у цій структурі не враховано ані відповідальність, ані піднаглядність певного органу, які набувають особливого значення в умовах реалізації правоохоронним органом свого правового статусу. Крім того, як слушно наголошує А. Куліш, не можна погодитись із назвою першого блоку – цільовий – оскільки значення мають не лише мета створення та діяльності правоохоронного органу (яка до того ж законодавцем не визначена в переважній більшості законів, де йдеться лише про їх завдання). З огляду на те, що характеристика правового статусу буде неповною без означення завдань і функцій правоохоронного органу, він пропонує назвати блок “функціонально-цільовий”. І на думку А. Куліша, структура правового статусу правоохоронних органів України складається з таких блоків: 1) функціонально-цільового; 2) структурно-організаційного; 3) компетенційного (компетенція); 4) піднаглядність і відповідальність правоохоронного органа, а також гарантії його діяльності [12, с. 107].

Погоджуючись із цією позицією, вважаємо, що до складових елементів адміністративно-правового статусу правоохоронних органів як суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності належать, зокрема: правова основа діяльності, мета, завдання та принципи діяльності (цільовий блок); структура, побудована за функціонально-організаційним принципом (структурний блок); компетенція та повноваження кожного конкретного правоохоронного органу, а також його посадових осіб (компетенційний блок); гарантії діяльності та юридична відповідальність за неправомірні дії або бездіяльність, допущені посадовими особами правоохоронних органів у ході виконання покладених на них обов'язків у межах адміністративно-юрисдикційної діяльності.

Правову основу діяльності правоохоронних органів становлять Конституція України як Основний Закон держави, міжнародні договори України, закони України, які безпосередньо і виключно регулюють діяльність кожного правоохоронного органу, а також прийняті відповідно до них інші нормативно-правові акти. Так, наприклад, Закон України “Про Національну поліцію”, постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про Національну поліцію”

від 28.10.2015 № 877 визначають, що Національна поліція є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. У своїй діяльності поліція керується Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, законами України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України, іншими нормативно-правовими актами [13; 14].

Що стосується мети, то під нею доцільно розуміти забезпечення певної соціальної потреби, що в нормативно-правовій базі, яка регламентує діяльність правоохоронного органу, конкретизується в переліку завдань і виконуваних функцій. Мета діяльності правоохоронного органу детермінується метою діяльності правоохоронних органів, якою є додержання прав і свобод громадян, законності та правопорядку в державі.

Тобто правоохоронні органи утворюють певним чином відособлену за ознакою професійної діяльності самостійну групу органів держави, що мають чітко визначені завдання та виконують певні правоохоронні функції. Як зауважує О. Користін, мета, завдання та функції правоохоронних органів у цілому полягають у забезпеченні законності та правопорядку в усіх сферах життєдіяльності нашої країни [15, с. 255].

Структурний блок є досить складною системою, у нього входить нормативне регулювання порядку утворення, реорганізації, ліквідації правоохоронних органів, їх підпорядкованості й передачі з ведення одних організацій у підпорядкування інших, установлення й зміни їх організаційних структур, права на організаційне самовизначення, процедури діяльності і права на офіційні символи [12, с. 112].

Досліджуючи структурний блок правового статусу правоохоронного органу, варто наголосити, що він передбачає визначення місця конкретного правоохоронного органу в правоохоронній системі, розкриття особливостей структурності побудови правоохоронного органу, для якого здійснення правоохоронної діяльності є основним завданням, а саме: схеми організаційного підпорядкування структурних одиниць, схеми розподілу завдань та функцій кожного структурного підрозділу, а також порядок взаємодії між структурними підрозділами відповідного органу та з іншими правоохоронними органами.

Переходячи до розкриття компетенційного блоку, насамперед, доцільно висвітлити сутність поняття “компетенція” правоохоронного органу як суб'єкта адміністративно-юрисдикційної діяльності.

У тлумачному словнику української мови слово “компетенція” трактується як: 1) добра обізнаність із чим-небудь; 2) коло повноважень якої-небудь організації, установи, особи [16, с. 874].

В. Авер'янов, О. Андрійко називають компетенцію “ядром” правового статусу певного державного органу; сукупність їх юридично-владних повноважень (прав і обов'язків), що надаються їм для виконання відповідних завдань і функцій [9, с. 321]. В. Колпаков та О. Кузьменко визначають компетенцію як коло підвідомчих органу питань з відповідним обсягом прав та обов'язків, необхідних для вирішення [17, с. 102].

Зазвичай компетенція закріплюється в чинних нормативно-правових актах, у тому числі в спеціальних або так званих компетенційних (статусних), а її складовою є повноваження.

Таким чином, можна зробити висновок, що компетенція правоохоронного органу – це сукупність прав та обов'язків, оскільки їх коло визначено тими завданнями і функціями, задля реалізації яких створено і функціонує конкретний правоохоронний орган.

З приводу поняття “повноваження” потрібно сказати, що Великий тлумачний словник сучасної української мови під ним розуміє право, надане кому-небудь для здійснення чогось [6, с. 1000].

У юридичних енциклопедіях поняття “повноваження” трактується як сукупність прав і обов'язків державних органів і громадських організацій, а також посадових та інших осіб, закріплених за ними в установленому законодавством порядку для здійснення покладених на них функцій [18, с. 590].

Аналіз різних підходів вітчизняних науковців до трактування терміна “повноваження” показав, що деякі з них визначають повноваження як елемент та складову компетенції, інші під ним розуміють предметне відображення функцій, проте головними елементами поняття “повноваження правоохоронних органів” є права і обов'язки, що закріплені за цими органами в законодавчому порядку.

У ст. 222 КУпАП зазначається, що “від імені органів Національної поліції розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право працівники органів і підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень” [19], у свою чергу, ст. 222-1 визначає, що “від імені органів Державної прикордонної служби України розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право: начальники органів охорони державного кордону та Морської охорони Державної прикордонної служби України та їх заступники; керівники підрозділів органів охорони державного кордону та Морської охорони Державної прикордонної служби України, які безпосередньо виконують завдання з охорони державного кордону України” [19], у ст. 234-1 говориться, що “від імені органів державного фінансового контролю розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право: керівник центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, його заступники, а також інші уповноважені керівником посадові особи цього органу” [19]. Тобто, як бачимо, у КУпАП вживаються такі поняття, як “службова особа”, “посадова особа”, “керівник”, однак самих визначень понять Кодекс не містить.

Необхідно зазначити, що Міністерством юстиції України у листі “Щодо надання офіційних роз'яснень законодавства” від 03.11.2006 № 22-48-548 було проінформовано, що “КУпАП не містить визначення терміна посадова особа, тому для визначення цього терміна слід керуватись положеннями інших нормативно-правових актів. Так, згідно з ч. 2 ст. 2 Закону України “Про державну службу” від 16.12.1993 посадовими особами вважаються керівники та заступники керівників державних органів та їх апарату, інші державні службовці, на яких законами або іншими нормативними актами покладено здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій” [20]. Проте Закон України “Про державну службу” від 16.12.1993 втратив чинність на підставі прийняття 10.12.2015 Закону України “Про державну службу” № 889-VIII, крім статті 37, і в новому законі визначення поняття “посадова особа” немає.

На нашу думку, посадовими особами правоохоронних органів як суб'єктами адміністративно-юрисдикційної діяльності є працівники цих органів, які займають постійно чи тимчасово за призначенням, чи в іншому встановленому законодавством порядку посаду керівника або заступника керівника органу, підрозділу чи служби, та інші особи, на яких нормативно-правовими актами з метою постійного або тимчасового управління організаційною структурою наділені організаційно-розпорядчими та адміністративно-господарськими повноваженнями, і які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, приймати рішення щодо їх вирішення та застосовувати заходи примусового впливу.

Звичайно для усунення прогалин в правовому регулюванні цього питання доцільно відійти від суто галузевого підходу щодо визначення поняття “посадова особа”, та закріпити його визначення в чинному законодавстві, зокрема в КУпАП.

Далі потрібно зауважити, що ефективне функціонування правоохоронних органів може бути забезпечене лише в разі створення належних умов для їх діяльності, зокрема однією з гарантій успішної діяльності правоохоронного органу як суб'єкта адміністративно-юрисдикційної діяльності є неприпустимість стороннього впливу при здійсненні ним адміністративно-юрисдикційних повноважень.

Беручи до уваги той факт, що юридична відповідальність посадових осіб правоохоронних органів за неправомірні дії або бездіяльність у ході здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності у межах їх компетенції є структурним елементом правового статусу правоохоронного органу, вважаємо, що вона є одним із надійних і дієвих засобів, що попереджає та блокує протиправну поведінку правоохоронців, стимулює їх до сумлінного виконання їх обов'язків, дотримання різних за характером і змістом норм права, які регламентують адміністративно-юрисдикційну діяльність правоохоронного органу.

Отже, під правовим статусом правоохоронного органу як суб'єкта адміністративно-юрисдикційної діяльності слід розуміти сукупність закріплених у відповідних нормативно-правових актах прав та обов'язків правоохоронного органу, його посадових осіб, що надані їм для досягнення поставленої перед ними мети, виконання відповідних завдань і функцій щодо вирішення підвідомчих справ та спорів і прийняття відповідних рішень з метою захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23.12.1993 № 3781-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50.
3. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією та правоохоронними органами України : Закон України від 19.06.2003 № 975-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 46. – Ст. 366.
4. *Хамула П.І.* Правоохоронні органи в системі органів державної влади : дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.01 / П.І. Хамула ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2015. – 235 с.
5. *Момотенко Т.Д.* Правоохоронні органи : поняття і сутність / Т.Д. Момотенко // Право і безпека. – 2014. – № 4 (55). – С. 127–131.
6. Великий глумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2004. – 1440 с.
7. *Якимчук Н.Я.* Проблеми поняття та змісту категорії “правовий статус” суб'єкта права / Н.Я. Якимчук // Ерліхівський збірник : Юрид. ф-т Чернів. нац. ун-ту ім. Ю. Федьковича. – Чернівці : Рута, 2005. – Вип. 4–5. – С. 31–37.
8. *Корельський В.М.* Теория государства и права : учебник для вузов / В.М. Корельський, В.Д. Перевалова. – М. : НОРМА-ИНФА, 2002. – 570 с.
9. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К. : Ін-Юре, 2002. – 668 с.

10. *Лазарев Б.М.* Государственное управление на этапе перестройки / Б.М. Лазарев. – М. : Юрид. лит., 1988. – 320 с.
11. *Васильев І.О.* Контрольна діяльність штабів ОВС : монографія // І.О. Васильєв, Т.П. Мінка ; рец. Д.В. Приймаченко, Л.М. Давиденко. – Дніпропетровськ : ДДУВС, 2010. – 260 с.
12. *Куліш А.М.* Правоохоронна система України : адміністративно-правові засади організації та функціонування : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / А.М. Куліш ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2009. – 432 с.
13. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.
14. Про затвердження Положення про Національну поліцію : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 89. – Стор. 34. – Ст. 2971.
15. Економічна безпека : навч. посіб. / О. Є. Користін, О. І. Барановський, Л. В. Герасименко та ін. – К. : КНУВС, 2008. – 400 с.
16. Новий тлумачний словник української мови : у 3-х т. : 200 000 слів / Уклад. : В.В. Яременко, О.М. Сліпущко. – Т.1 : А – К. – К. : Аконіт, 2008. – 926 с.
17. *Колпаков В.К.* Адміністративне право України : підруч. / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
18. Юридична енциклопедія : В 6 т. / Редкол. : Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : “Укр. енцикл.”, 2002. – Т. 4 : Н – П. – 720 с.
19. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X із змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
20. Щодо надання офіційних роз’яснень законодавства : лист Міністерства юстиції України від 03.11.2006 № 22-48-548 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0548323-06>.

Отримано 21.11.2016